

برای اندیشیدن و عمل

- مربیان عزیز در مراکز پیش از دبستان و همه سطوح سنی سعی کنند راه‌هایی بیابند که خود یا دیگر افراد صاحب صلاحیت و باکفایت (مانند خواهران و برادران، هم‌سالان و والدین) بتوانند به کودکان در انجام دادن تکالیف و در این حوزه تقریبی کمک کنند.
- والدین گرمی در خانه با توجه به سن کودکان خود راه‌هایی را پیدا کنند که بتوانند خود یا دیگر اعضای خانواده در این حوزه تقریبی به کودکان کمک کنند. به گونه‌ای که تکالیف بسیار فراتر یا پایین‌تر از این منطقه تقریبی رشد نباشد.

پی‌نوشت

1. Vygotsky
2. Zone of proximal Development (Z.P.D)

منطقه تقریبی رشد کودکان چیست؟

دکتر مریم باریک‌بین

از مهم‌ترین مفاهیم **ویگوتسکی**، روان‌شناس روسی (۱۹۳۴-۱۸۹۶) و از معاصران پیازه، برای متخصصان پیش‌دبستانی **مفهوم حوزه یا منطقه تقریبی رشد** است. که تعریف آن به شرح زیر است:

منطقه تقریبی سطحی از رشد است که در آن کودک می‌تواند در مسیر تعامل با فردی توانا تر (خواه فردی بزرگسال یا هم‌سال خود) هدایت شود. این حوزه فضایی مشخص نیست که به صورت جدا از فعالیت‌های الحاقی با دیگران یا مستمر وجود داشته باشد بلکه تفاوت بین اعمال مستقل کودک و فعالیت‌هایی است که می‌تواند در همراهی و مشارکت با فردی توانا و باکفایت‌تر انجام دهد. بنابراین این منطقه در فرایند و مسیر تعامل اجتماعی ایجاد می‌شود.

در حقیقت، این منطقه از رشد نشانگر دامنه تکالیفی است که کودکان نمی‌توانند به‌طور مستقل انجام دهند بلکه هنگام دریافت کمک و هدایت از جانب فردی توانا و با قابلیت‌تر یعنی مربی، بزرگسال یا حتی کودک دیگر حاصل می‌آید و می‌تواند کار را به انجام برساند. به عبارت بهتر، دامنه تکالیفی است که انجام دادن آن‌ها به‌تنهایی دشوار است؛ ولی می‌توان با هدایت و دستیاری فرد بزرگ‌تر یاد گرفته شود. تکالیف پایین‌تر از منطقه تقریبی رشد به صورت مستقل یاد گرفته می‌شوند. تکالیف، مفاهیم، ایده‌ها و اطلاعات فراتر از این منطقه را کودکان نمی‌توانند به‌تنهایی و حتی به کمک دیگری یاد بگیرند.

علاوه بر این، ویگوتسکی عقیده داشت که یادگیری و رشد فرایندی تعاملی و پویا را تشکیل می‌دهند. در حقیقت، یادگیری رشد نیست؛ ولی یادگیری درست چنان سازماندهی شده است که به رشد و تحول ذهنی می‌انجامد. به عبارت بهتر، یادگیری سبب رشد می‌شود و تجربه‌هایی که کودکان کسب می‌کنند، بر رشد آن‌ها تأثیر می‌گذارد. به همین علت بسیار حائز اهمیت است که مربیان، معلمان و والدین تجربه‌های یادگیری با کیفیت عالی را برای کودکان فراهم آورند.

علاوه بر این، معلمان باید منطقه‌ها و حوزه‌های تقریبی رشد را از راه خلق محیط‌هایی تدارک ببینند که در آن کودکان رفتارها و مهارت‌های تازه‌ای را با همراهی و مشارکت دیگران یاد بگیرند. زیرا ویگوتسکی عقیده دارد که کودکان به اکتساب مجموعه‌ای از شایستگی‌های شناختی، زبانی و اجتماعی عاطفی نیاز دارند که ذهن آن‌ها را برای یادگیری شکل دهد.

منطقه تقریبی رشد (Z.P.D)

تکالیفی که کودک می‌تواند با کمک و هدایت کامل کند